

Патрік Мелроуз. Нарешті

Про книгу

«Нарешті» — завершальна частина історії про Патріка Мелроуза. На похороні Елінор зібралися всі: друзі, родичі, колишні коханці, давні вороги й випадкові знайомі. Що відчуває її син? Чи пробачив він їй? Можливо, зараз найкраща нагода зробити це. Під час служби й потім, у ресторані, Патрік аналізує своє життя й намагається відшукати в собі ознаки бажаного визволення від минулого. Едвард Сент-Обін так само гостро й іронічно препарує людські душі, показуючи читачеві не завжди найприємніше, але точно найважливіше.

ЕДВАРД СЕНТ-ОБІН

Тамрік Мерроуз

НАРЕШТІ

ФАБУЛА
ВИДАВНИЦТВО

Едвард Сент-Обін

ПАТРИК МЕЛРОУЗ

Книга 5. Нарешті

Роман

Видавництво «Фабула»

2020

Оригінальна назва роману: PATRICK MELROSE. AT LAST

Copyright © Edward St. Aubyn 2011

© О. Тільна, переклад з англ., 2020

© «Фабула», макет, 2020

© Видавництво «Ранок», 2020

ISBN 978-617-09-6426-7 (epub)

Право Едварда Сент-Обіна бути визнаним Автором Твору застережено відповідно до Закону про захист авторських і патентних прав, а також прав у галузі конструкторських винаходів від 1988 року.

Усі права збережено.

Жодна частина даної книжки не може бути відтворена в будь-якій формі без письмового дозволу власників авторських прав.

Електронна версія створена за виданням:

Сент-Обін Едвард

С31 Патрік Мелроуз. Нарешті. Кн. 5. Роман / пер. з англ. О. Тільна. — Харків : Вид-во «Ранок» : Фабула, 2020. — 240 с.

ISBN 978-617-09-6425-0

«Нарешті» — завершальна частина історії про Патріка Мелроуза.

На похороні Елінор зібралися всі: друзі, родичі, колишні коханці, давні вороги й випадкові знайомі. Що відчуває її син? Чи пробачив він їй? Можливо, зараз найкраща нагода зробити це.

Під час служби й потім, у ресторані, Патрік аналізує своє життя й намагається відшукати в собі ознаки бажаного визволення від минулого.

Едвард Сент-Обін так само гостро й іронічно препарує людські душі, показуючи читачеві не завжди найприємніше, але точно найважливіше.

УДК 82-311.2

Шановний читачу!

Спасибі, що придбали цю книгу.

Нагадуємо, що вона є об'єктом Закону України «Про авторське і суміжні право», порушення якого карається за статтею 176 Кримінального кодексу України «Порушення авторського права і суміжних прав» штрафом від ста до чотирьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, з конфіскацією та знищенням всіх примірників творів, матеріальних носіїв комп'ютерних програм, баз даних, виконань, фонограм, програм мовлення та обладнання і матеріалів, призначених для їх виготовлення і відтворення. Повторне порушення карається штрафом від тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або позбавленням волі на той самий строк, з конфіскацією та

знищенням всіх примірників, матеріальних носіїв комп'ютерних програм, баз даних, виконань, фонограм, програм мовлення, аудіо- і відеокасет, дискет, інших носіїв інформації, обладнання та матеріалів, призначених для їх виготовлення і відтворення. Кримінальне переслідування також відбувається згідно з відповідними законами країн, де зафіксовано незаконне відтворення (поширення) творів.

Книга містить криптографічний захист, що дозволяє визначити, хто є джерелом незаконного розповсюдження (відтворення) творів.

Щиро сподіваємося, що Ви з повагою поставитеся до інтелектуальної праці інших і ще раз Вам вдячні!

Про автора

Едвард Сент-Обін народився в Лондоні 1960 року. До серії його романів про Патріка Мелроуза, що викликали в публіки таке нестримне захоплення, належать «Не зважай», «Паскудна звістка», «Трохи надії», «Молоко матері» (цей роман увійшов до короткого списку Букерівської премії 2006 року) та «Нарешті».

1

— Не чекав мене побачити? — запитав Ніколас Пратт, упираючись ціпком у килимове покриття підлоги крематорію і дивлячись на Патріка зі злегка безцільним викликом — зайва у його віці звичка, котрої, щоправда, було вже запізно позбуватися.— Я стаю похоронним завсідником. Природний стан речей у моєму віці. Не бачу сенсу стирчати вдома та реготати над помилками молодих неуків, які складають некрологи, чи віддаватися одноманітному задоволенню підраховування щоденної квоти померлих сучасників. Ні! Ліпше оспівати подвиги товариша: ось він, найвідоміший шкільний педик. Подейкують, ніби він був бравим вояком, але хіба ж я не знаю! І все в такому дусі — здалеку краще видно. Завваж, я не стверджую, що це не бентежить душу. На схилі днів оркестр набуває потужнішого звучання. І так, у цьому немало жахливого. Човгаючи між лікарняним ліжком і меморіальною лавою, я не можу не думати про нафтові танкери, що кожного другого тижня розбиваються об скелі, та зграї птахів зі склеєними крильми й жовтими божевільними очима.

Ніколас роззирнувся, оглядаючи людей, котрі зібрались у крематорії.

— Негусто, — пробурмотів він, наче готуючи звіт для третіх осіб.— Це релігійні друзі твоєї матері? Надто претензійні. Як вони називають цей колір? Баклажанний? *Aubergine à la crème d'oursin*?^{1} Треба піти до Гантсмана й замовити в нього костюм такого ж кольору. Як, хіба ви не маєте баклажанного? Неймовірно, на похороні Елінор Мелроуз усі були в баклажанному. Негайно замовте хоча б із милію! Гадаю, скоро з'явиться твоя тітонька. Хоч одне знайоме обличчя серед «баклажанів». Бачив її минулого тижня в Нью-Йорку і, мушу похвастатись, я першим повідомив їй сумну звістку про відхід твоєї матері. Вона розридалась і замовила *croque monsieur*^{2} та поглинула його разом із другою порцією дієтичних пігулок. Мені стало її шкода, тож я покликав на обід до Блендів. Знайомий із Фредді Блендом? Найменший серед нині суцільних мільярдерів. Його батьки були практично ліліпутами, майже як генерал і місіс Хлопчик-Мізничик^{3}.

Вони заходили до зали під урочисті фанфари й одразу ж зникали, затулені першим-ліпшим сервірувальним столиком. Під старість Бебі Бленд почала впадати в глибокодумність, що, як відомо, є ознакою прогресуючого недоумства. Вона вирішила написати книжку, уяви собі, про кубізм. Як на мене, це можна вважати ще одним свідченням того, що Бебі була ідеальною дружиною. Вона знає, що Фредді завжди готовий на будь-які жертви, аби тільки зробити найкращий подарунок до її дня народження, й от тепер, завдяки її новому захопленню, жодних проблем,— варто лише придбати на «Сотбіс» портрет дівчини з обличчям, як скибка кавуна, написаний цим шахраєм Пікассо, й Бебі буде на сьомому небі від щастя. Знаєш, що вона сказала мені, та ще й за сніданком, коли я особливо беззахисний?

Ніколас продовжив, манірно підвищивши голос:

— *Ці божественні птахи в пізнього Брака — тільки привід зобразити небо.* Пречудовий привід, відповів я і похлинувся своїм першим ковтком кави, набагато кращий від косаря чи пари шкіряних сабо. Свідчення того, яку досконалу техніку він мав. Важкий випадок. Подібній долі я маю намір опиратися останніми крихтами інтелекту, якщо тільки гер доктор Альцгеймер не прибере мене до рук і не примусить написати книжку про ісламське мистецтво, щоб довести, що ті, у тюрбанах, завжди були набагато цивілізованішими від нас, або якийсь грубезний том, де розповідатиметься про те, як мало ми знаємо про Шекспірову матінку та її старанно приховуваний католицизм. Інакше кажучи, що-небудь надзвичайно серйозне та глибокодумне. Втім, боюся, твоя тітонька Ненсі зовсім не сподобалася Блендам. Важко, напевне, вести бурхливе світське життя і водночас зовсім не мати друзів. Бідолашна. Та знаєш, що вражає мене понад усе, якщо не брати

до уваги її пристрасного жалю до себе, який вона видає за скорботу? Мене вражає те, що ці дівчиська, твоя мати та тітка, є американками до кінчиків нігтів, хоча стосовно твоєї матері правильніше сказати «була», віднині я приречений блукати між минулим і теперішнім часами. Зв'язок їхнього батька з Шотландією, подивімося правді в обличчя, був дуже слабкий, а після того як твоя бабуня його вигнала, він вічно

перебував десь дуже далеко. Під час війни відсиджувався на Багамах разом із цими придуркуватими Віндзорами, після війни застряг у Монте-Карло, а потім осів у барі клубу «Вайтс». Дуже милий представник племені тих, хто кожного божого дня жлуктить від самого ранку, та, боюся, батько з нього вийшов ніякий. У такій стадії сп'яніння зазвичай намагаються обійняти того, хто потопає. Нечасті двадцятихвилинні спалахи викликаних алкоголем почуттів не замінять рівного потоку самовідданої доброти, яким надихалися мої власні спроби правильного батьківства. Проте результатом похвалитися не можу. Як ти знаєш, Аманда не розмовляє зі мною вже принаймні п'ятнадцять років. Я звинувачую в усьому її психоаналітика, який забив її й без того не надто світлу голівку фрейдистськими ідеями про люблячого татуса.

Високопарний стиль промови Ніколаса поступово перетворився на наполегливе шепотіння, а руки з випнутими синіми венами побіліли від зусиль, яких йому доводилося докладати, щоб стояти

рівно.

— Що ж, мій любий, поговоримо після церемонії. Дуже радий побачити тебе в такій прекрасній формі. Мої співчуття, хоча у випадку твоєї бідолашної матері подібний кінець не можна назвати інакше, ніж позбавленням від страждань. Під старість я перетворився на мало не копію Флоренс Найтінгейл, але навіть леді зі світильником^{4} у моїй подобі довелося ретируватися перед такою страшною руйнацією. Знаю, це буде серйозною завадою у спробі мене канонізувати, але я і досі надаю перевагу відвідинам тих, хто ще здатен насолоджуватися ядучим зауваженням і келихом шампанського.

Здалося, що Ніколас зібрався піти геть, але раптом передумав.

— Не сердься через гроші. Двоє-троє моїх друзів, які розтринькали все, що в них було, закінчили свої дні в державній лікарні, і, мушу зазначити, мене вразила приязність тамтешнього персоналу, здебільшого іноземців. Що ж іще робити, коли не розтринькувати гроші, якщо ти їх маєш? Або сердитись, якщо їх у тебе немає. Люди занадто носяться з цим досить обмеженим ресурсом. Насправді я лише

хотів сказати: сердься через гроші, бо вони годяться тільки на те, щоб через них сердитися. Доброзичливці іноді нарікають, що в мене надто багато *bêtes noires*^{5}. Однак мої *bêtes noires* потрібні, щоб вихлюпнути мої *noires* із мене в *bêtes*. До того ж цій гілці твоєї родини дуже поталанило. Сам подумай. Шість поколінь, у яких усі спадкоємці, а не тільки старші сини, по суті, нічого не робили. Вони могли вдавати, що працюють, особливо в Америці, де в кожного має бути офіс, аби було де закинути ноги на стіл за пів години перед ланчем, хоча й без особливої потреби. Можливо, для тебе та твоїх дітей, хоча мені важко судити, адже не маю подібного досвіду, буде досить захопливим переживанням позбавитися всіх привілеїв і почати з чистого аркуша. Тільки Бог знає, що я зробив би зі своїм життям, коли б не ділив часу між своїми міським та сільським будинками, між Англією та закордоном, між дружинами та коханками. Я досить довго обдурював час, проводячи його без користі, але і час обдурив мене. Треба б уважніше глянути на тих релігійних фанатиків, якими оточувала себе твоя мати.

І Ніколас пошкандибав геть, навіть не вдаючи, що чекає якоїсь відповіді, окрім захопленого мовчання.

Коли Патрік пригадав, як хвороба й умирання Елінор не залишили й сліду від її химерних шаманських забаганок, «релігійні фанатики» Ніколаса видалися йому скорше наївними пацифістами. У кінці життя Елінор довелося пройти безпощадний курс самопізнання з тотемною твариною в одній руці та брязкальцем у другій. Їй довелося практикувати найсуворішу форму аскези: ні мовлення, ні руху, ні сексу, ні наркотиків, ні подорожей, ні покупок, майже ніякої їжі. Сама наодинці із власним мовчанням і аналізом своїх думок. Якщо, звичайно, у її випадку можна говорити про аналіз. Можливо, Елінор здавалося, що не вона аналізує думки, а думки аналізують її, готові накинутись, як голодні хижачки.

— Ти думаєш про неї? — запитав голос із помірним ірландським акцентом. Анетта опустила руку цілительки на Патрікове плече і з розумінням схилила голову набік.

— Думаю про те, що життя — це історія того, що привертало нашу увагу,— відповів Патрік,— а все інше — лише пакування перед довгою дорогою.

— Ой, мені здається, ти дивишся на це аж надто похмуро,— сказала Анетта.— Мая Енджелоу^{6} казала, що сенс нашого життя в тому впливові, який ми маємо на інших людей, пробуджуючи в них добрі чи погані почуття. Еліно́р завжди пробуджувала в людях тільки добрі почуття, це був один із її дарів світові. Ой, тільки подумай,— несподівано вигукнула вона з екзальтацією в голосі й стиснула Патрікові лікоть,— мені щойно спало на думку! Ми ж зараз у крематорії Мортлейк^{7}, щоб сказати останнє «Прости!» Еліно́р, а відгадай-но, що я читала їй у нашу останню зустріч? Ніколи не здогадаєшся! «Діву озера»! Така собі детективна історія часів короля Артура, і мушу сказати, не найцікавіша. Але, враховуючи зв'язок Еліно́р із водою та її велику любов до легенд часів короля Артура... Діва в озері... озеро смерті! Явний зв'язок, хіба ні?

Патріка вразило, що Анетта нітрішечки не сумнівалась у тому, що її слова його втішать. Роздратування змінилося відчаєм. Знати, що його мати з власної волі жила серед цих несосвітенних тупаків! Якої ж правди вона так уперто уникала?

— Хто може знати, з якої причини крематорій і якийсь поганий роман мають віддалено схожі назви,— сказав Патрік.— Іноді так і кортить вийти за межі здорового глузду. Проте я знаю, кому такий зв'язок буде до душі. Бачиш он того старого з ціпком? Поділися з ним. Він страшенно любить такі речі. Його звати Ніком.— Патрік нечітко пам'ятав, що Ніколас ненавидить скорочений варіант свого імені.

— Шеймус передає свої найкращі побажання,— сказала Анетта, спокійно сприйнявши Патрікову спробу спровадити її геть.

— Дякую.— Патрік із перебільшеною гречністю схилив голову, з усіх сил намагаючись не втратити самовладання.

Що він робить? Який сенс згадувати про це зараз? Війна з Шеймусом і фондом Еліно́р закінчилася. Тепер, коли він осиротів, усе стало на

свої місця. Здавалося, все життя він чекав на це відчуття цілковитої завершеності. Усі Олівери Твісти сучасного світу від народження мали те, на що йому довелося чекати довгі сорок п'ять років, але відносна розкіш бути вихованим Бамблом і Фейджином, а не Девідом і Еліно́р Мелроузами, невідворотно їх розніжила. Стійкість, із якою Патрік зносив потенційно смертоносні впливи, зробила його тим, ким він є,— самітником у крихітній квартирці, і лише рік відділяв його від останнього візиту до відділення для самогубців реабілітаційної клініки «Прайорі». У білій гарячці було щось від сімейної традиції, і після буремної наркоманської юності він змирився з нищівною банальністю алкоголю. Як адвокат Патрік більше не схвалював незаконних способів самогубства. Йому на роду було написано стати алкоголіком. Патрік не забув, як п'ятирічним хлопчиком їхав на віслюкові серед пальм і червоно-білих клумб садів у казино Монте-Карло, а його дідусь у промінні сонячного світла трусився на зеленій лавці й на його перлинно-сірих штанях ідеального крою повільно розпливалася пляма.

Через відсутність медичної страховки Патрікові довелося самому заплатити за лікування і витратити все, що в нього було, на тридцятиденну авантюру. І хоча з медичної точки зору для цілковитого одужання одного місяця було явно недостатньо, його вистачило на те, щоб Патрік по вуха закохався у двадцятилітню пацієнтку на ім'я Бекі. Вона нагадувала боттічеллівську Венеру, а може, була навіть кращою за неї. Вишукана сітка порізів лезом вкривала її тонкі білі руки. Коли він уперше побачив Бекі у вестибюлі, її промениста печаль послала вогнену стрілу в порохову бочку його розчарування та порожнечі.

— У мене резистентна депресія зі схильністю до самокаліцтва,— сказала Бекі.— Вони напихають мене вісьмома видами пігулок.

— Вісьмома! — захоплено повторив Патрік. Йому прописали лише три: денний антидепресант, нічний антидепресант і тридцять дві пігулки оксазепаму на день, аби уникнути білої гарячки.

Наскільки він узагалі був здатний думати під такою дозою транквілізатора, Патрік думав лише про Бекі. Наступного дня він примусив себе підвестися з рипучого матраца та приплився на зібрання

групи підтримки, сподіваючись побачити Бекі. Її не було, і Патрікові довелося сісти в коло одягнених у спортивні костюми пацієнтів.

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.

14

Патрік піднімався до своєї комірчини (пристосованого під житло крихітного приміщення з похилими стінами піддашся, що тулилося на п'ятому поверсі вузької вікторіанської будівлі в Кенсінгтоні) й немовби повертався до початку еволюційних сходинок, із кожним наступним маршем згинаючись усе більше й більше, так, що на верхньому сходовому майданчику кісточками пальців рук заледве не торкався килимового покриття підлоги, неначе якийсь доісторичний гомінід у африканській савані, який ще не засвоїв прямоходіння і лише зрідка насторожено спускався з верхівок дерев на землю.

— Бля,— видихнув він, насилу підводячи голову на рівень замкової шпарини.

Запросити в цю діру неймовірно привабливу офіціантку було неможливо, хоча номер її телефону лежав у кишені, зовсім поряд із серцем, що тривожно билосся. Ні, вона занадто молода, щоб виповзати з-під трупа чоловіка середнього віку, котрий помер під час малопереконливих спроб виправдати її втомливе сходження до його неадекватного помешкання. Патрік повалився на ліжку і обійняв

подушку, уявляючи, як зім'яте пір'я та пожовкла наволочка перетворюються на гладеньку теплу шию. Трепетний афродизіак скону, безкінечна галерея заміників, які замінюють інші замітники, болісна жага втіхи — усе це було безмірно йому знайомим, однак він похмуро нагадав собі, що повернувся не-додому, що нарешті залишився на самоті, аби бути не втішеним. Ця квартира, холостяцький притулок не-холостяка, студентська комірка не-студента, цілком була придатною для того, щоб управлятись у невтішності. Постійної напруженості, що мучила Патріка все життя, між залежністю та незалежністю, між домівкою та пригодами далеко від домівки, можна було позбавитися тільки тоді, коли навчишся все вважати своєю домівкою, однаково спокійно споглядати злісне самолюбівання кожного настрою, кожної пригоди. Так, він іще мав

чого навчатися, адже варто було залишитися без улюбленої олії для ванн, як одразу ж хотілося розбити ванну ковадлом і бігти до лікаря по рецепт на валіум.

І все ж таки Патрік лежав на ліжку й роздумував про свою впертість, уявляючи себе крилатою ракетою «томагавк», яка зі свистом проноситься над лісами і вражає ціль так, що спалах ядерного вибуху випалює хмари на багато миль довкруг. Він із глухим стогоном сповз із ліжка та всівся в чорне крісло біля каміна. За вікном на протилежному боці кімнати виднілися сланцеві покрівлі на схилі пагорба, насадки над димоходами металеві поблискували у променях вечірнього сонця, а вдалині в Голанд-парку чорніли крони дерев із тугими набубнявленими бруньками, котрі ще не перетворилися на зеленкуватий листяний серпанок. Перш ніж телефонувати офіціантці, він витягнув із кишені папірець з її телефоном і дізнався, що її звати Гелен. Перш ніж телефонувати до Мері, перш ніж вирушити на довгу заспокійливу вечерю, перш ніж узятися за серйозну книжку й читати її у тьмяному світлі під шалений гуркіт музики, перш ніж зробити вигляд, що важливо слідкувати за подіями, які відбуваються у світі, й увімкнути новини, перш ніж узяти напрокат який-небудь бойовик або подрочити в ванні, бо телефонувати Гелен все-таки не мало сенсу, він просто посидить тут, у кріслі, з поваги до випробувань і важких вражень цього безкінечного дня.

То з приводу чого же насправді він сумував? Ні, не через смерть матері — її кончина принесла полегшення. І не через її життя, адже він оплакав її муки та розчарування ще багато років тому, коли в неї з'явилися перші ознаки деменції. Не сумував він і через свої стосунки з нею — вони, без сумніву, вплинули на формування його характеру, але не були в буквальному сенсі міжособистісними. Сьогоднішній смуток Патріка був більше схожий на дитинство, на щось більш глибоке й безпорадне, ніж його вбивчі стосунки з батьком. Незважаючи на батька з його спалахами гніву та скальпелями, незважаючи на матір з її виснажливими стражданнями та джином, ці переживання, що їх неможливо було назвати наративом або стосунками, жили в Патрікові, ніби якийсь глибинний осередок невимовленості. Людина, котра все життя відгороджувалася словами

від будь-яких думок і відчуттів, із неймовірним потрясінням зненацька виявила, що примудрилась не помітити в собі чогось настільки великого та важливого. Можливо, саме цей осередок невимовленості і ріднив його з матір'ю, тільки в неї він посилювався хворобою, а в його випадку був глибоко прихований до того часу, доки він не дізнався про її смерть. Він, немов у повній темряві незнайомої кімнати, наштотхнувся на якийсь об'єкт, якого не запам'ятав, перш ніж погасили світло. Це переживання не можна було назвати ні смутком, ні скорботою. Воно лякало, але водночас і хвилювало Патріка. У цьому післябатьківському світі він міг би усвідомити примусове формування свого характеру як поодинокий факт, не заглиблюючись у його генеалогію, не через спотворену історичну перспективу, а тому що він її відкинув. Можливо, хтось і здатний досягнути примирення подібного стибу до смерті своїх батьків, але для нього батьки були такими нездоланими перепонами, що, тільки усунувши їх у буквальному значенні цього слова, він зумів уявити свій характер якимось прозорим і чистим середовищем, саме таким, яким він і мусив бути.

Думка про вільне без обмежень життя завжди здавалась йому екстравагантною. Усе в ньому сформувалося під впливом минулого; навіть фанатичне прагнення якоїсь обмеженої свободи виникло через цілковиту нестачу будь-якої свободи в дитинстві. Можливо, для Патріка була досяжною лише певна подібність свободи; принаймні прийняття неминучого розкриття причинно-наслідкових зв'язків означало для нього свободу від оманливих помилок. Правду кажучи, він не знав нічого. Та хай там як, необхідно було почати з визначення ступеню своєї несвободи, що коріниться у цьому осерді невимовленості, існування якого він нарешті визнав і якого поблажливо жахався. Майже весь час він провів, протидіючи внутрішнім спонукуванням, а не реагуючи на зовнішні життєві стимули. Що відбудеться, якщо нічому не протидіяти і на все реагувати? Можливо, йому вдасться зробити бодай невеличкий крок у цьому напрямку. Як він уже намагався пояснити несприйнятливій Джулії, будь-які остаточні судження та висновки тепер уявлялися йому ще більш непереконаливими. Він здавна страждав через негативну нездатність, цілковиту протилежність знаменитої кітсівської чесноти,

яка виявляється в тому, що «людина здатна перебувати у невизначеності, у сутінках таємниці, у сумнівах, не роблячи метушливих спроб неодмінно добутися до фактів і сенсів», чи як там її визначав філософ-поет, але зараз він був готовий до запитань, відповісти на які, найпевніше, неможливо, і не бажає терзатись у пошуках відповідей, які він колись відмовлявся піддавати сумнівам. Можливо, він зможе відповісти на все, якщо тільки почне сприймати світ як запитання; і, можливо, він постійно протистояв усьому лише через те, що вважав його природу незмінною.

На маленькому столику біля крісла задзвонив телефон і перервав Патрікові роздуми, аж той нерозуміюче витріщився на телефонний апарат, наче ніколи в житті його не бачив. Він трохи загаявся і зняв слухавку за мить до того, як увімкнувся автовідповідач.

— Алло,— втомлено сказав Патрік.

— Це я, Анетта.

— А-а, привіт. Як справи? Як там Ніколас?

— Ох, боюсь, у мене жахливі новини,— сказала Анетта.— Він не впорався. Патріку, мені страшенно шкода. Я знаю, він був давнім другом твоєї родини. Він перестав дихати ще у «швидкій», у лікарні його намагалися реанімувати, але безуспішно. Взагалі, усі ці електроди й адреналін просто жахливі. Якщо душа готова розлучитися з тілом, то краще дозволити їй спокійно піти.

— Із юридичної точки зору дуже складно обґрунтувати такий підхід,— сказав Патрік.— Лікарям доводиться удавати, нібито продовжувати життя необхідно в будь-якому разі.

— Так, мабуть, ти маєш рацію. Із юридичної точки зору,— зітхнула Анетта.— Ти, напевне, схвильований до глибини душі. Тільки подумати, ще й у день похорону твоєї матері...

— Я не бачив Ніколаса вже багато років,— сказав Патрік.— У якомусь сенсі мені поталанило, бо сьогодні він був неперевершеним.

— О так, він був чудовою людиною! — вигукнула Анетта.— Я ніколи не зустрічала нікого подібного.

— Абсолютно унікальний чоловік,— погодився Патрік.— Принаймні, дуже на це сподіваюся. Було б жахливо потрапити до селища, у якому б жили самі лише Ніколаси Пратти. До речі,— продовжив він, усвідомивши, що говорить щось не дуже відповідне до ситуації,— дякую тобі, Анетто, за те, що поїхала з ним. Йому неймовірно пощастило померти в обіймах спонтанного вияву доброти.

— Ой, я зараз розплачуся,— сказала Анетта зі слізьми в голосі.

— І дякую тобі за добрі слова на церемонії прощання. Ти нагадала мені, що Еліно́р була гарною людиною, хоча і не найкращою матір'ю. Це мені дуже допомогло: я нарешті зумів подивитися на неї чужими очима, а не з точки зору упійманого в давнішню пастку сина.

— Та будь ласка. Ти ж і сам знаєш, я її дуже любила.

— Так, звичайно. Дякую,— повторив Патрік.

Вони закінчили розмову туманною обіцянкою зв'язатися. Наступного дня Анетта вилітала назад до Франції, і хоча Патрік не мав наміру телефонувати їй до «Сен-Назеру», він попрощався з Анеттою, відчуваючи незрозуміле зворушення. Чи вважав він Еліно́р гарною людиною? Питання про те, що саме це могло означати, з подачі Анетти зробилось, у якомусь сенсі, центральним, і за це Патрік був їй вдячний.

Він спробував осмислити звістку про смерть Ніколаса, пригадав, як у шістдесяті той носив сорочки з колекції містера Фіша і кидав уїдливі зауваження під кронами платанів у «Сен-Назері». Він пригадав себе маленьким хлопчиком із навісним, нестримним нором та розбитою, ошалілою душею, яка врешті-решт змогла одного дня повстати та рішучою відмовою припинити мерзенні батькові знущання. Патрік усвідомив, що для розуміння хаосу, який у нього вдерся, доведеться відмовитись і від цього захисного образу легко вразливого героя, так само, як він відмовився від ілюзії материнського захисту, коли визнав, що батьки були не лише антагоністами, але й співучасниками.

Патрік глибше втиснувся в крісло, розмірковуючи, чи він усе це витримає. Як довго він готовий жити без утішання? Він притиснув подушку до живота, ніби захищаючись від удару. Нестерпно закортіло втекти, напитися, вистрибнути з вікна в калюжу власної крові, негайно і назавжди припинити всі відчуття, але він зібрав усю волю в кулак, вирівняв спину й дозволив подушці м'яко впасти на підлогу.

Можливо, все те, чого він боявся не витримати, існує, частково чи повністю, лише тому, що він думає, нібито цього не витримає. Правду кажучи, він цього не знав, але мусив дізнатися і через те наважився на те, чого все життя уникав, тобто свідомо відчув свою повну безпорадність і безтолковість, очікуючи, що вони от-от роздеруть його на клоччя. Однак цього не сталося. Замість почуття цілковитої безпорадності Патрік відчув одночасно і безпорадність, і власне співчуття до цієї безпорадності. Одне спричиняло інше так само, як рука рефлекторно потирає забитий щиколоток або ниюче плече. Ні, все-таки він був уже не маленьким хлопчиком, а дорослим чоловіком, котрий відчуває, як у свідомість повертається хвиля дитячого хаосу. Співчуття розрослося, набирало сили, і він побачив себе нарівні зі своїми надуманими переслідувачами; перед його внутрішнім зором постали батьки, яких він вважав причиною своїх страждань, але які були такими самими нещасними дітьми, котрі також вважали своїх батьків причиною власних страждань; покладати провину було ні на кого, допомоги потребували всі, і ті, кого звинувачувати хотілося найбільше, найбільше потребували допомоги. Патрік загаявся, обмірковуючи фатальну неодмінність всього цього, нульову відмітку, на якій трималися хмарочоси психологічних переживань, і доки уявляв, як не приймати життя так близько до серця, непроникна темрява невимовленості перетворилася на цілком прозору тишу, і в цій нескаламученій прозорості він побачив межі свободи, можливість позбавлення від протистояння.

Патрік відкинувся на спинку крісла й подивився у вікно. По щоках котилися прохолодні сльози. Омиті очі, відчуття втоми та порожнечі. Невже це і є умиротворення? Ні, напевно це слово мусить означати щось більше, та він на цьому поки що геть не розумівся. Раптом йому захотілося побачити дітей — своїх синів, а не дитячі примари предків,

справжніх дітей, які мають усі шанси насолоджуватися життям. Він зняв телефонну слухавку та набрав номер Мері. Патрік змінив своє рішення. Власне, як сказав Томас, рішення й існують для того, щоб їх можна було змінити.

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ